

Заболотна Д. Р.
студенка ФММ
ORCID: 0009-0005-5583-9983;

Омельченко А. І.
канд. екон. наук,
ст. викладач кафедри менеджменту підприємств
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського», м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0001-9376-7566

НОВІ РЕГУЛЯТОРНІ ВИМОГИ ЄС (СВАМ, ESG): ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ

В умовах посилення вимог до екологічної та соціальної відповідальності, механізм коригування вуглецевих викидів (СВАМ) стає ключовим інструментом для українських компаній, які співпрацюють з європейськими партнерами. Виконання стандартів ESG є не тільки необхідністю для відповідності законодавству ЄС, а й важливим кроком до розвитку бізнесу, покращення іміджу та залучення нових інвестицій, що відкриває нові можливості на міжнародному ринку.

СВАМ, Carbon Border Adjustment Mechanism (механізм коригування вуглецевих викидів) - це податок на товари, які імпортує до Європейського Союзу, якщо їх виробництво супроводжувалося великими викидами вуглецю. Основною метою вимоги СВАМ є запобігання перенесенню європейськими заводами виробництва в країни з менш жорсткими екологічними вимогами, а також захист європейських компаній, які сплачують за викиди CO₂, від конкуренції з іноземними виробниками, що можуть не дотримуватися таких суворих екологічних правил [1]. Механізм коригування вуглецевих викидів на кордоні ЄС (СВАМ) охоплює такі сектори економіки як: будівельний (цемент), паливно-енергетичний (електроенергія), хімічний (добрива, водень), металургія (залізо та сталь, алюміній). Ці сектори були обрані через їхню високу вуглецеву інтенсивність та ризик «витоку вуглецю».

З жовтня 2023 року імпортери зобов'язані подавати щоквартальні звіти про обсяги імпортованої продукції та пов'язані з нею викиди парникових газів [2]. Для українських виробників це означає необхідність надання точних даних про викиди, пов'язані з їхньою продукцією, щоб імпортери в ЄС могли виконати свої зобов'язання щодо звітності. Недотримання цих вимог може призвести до фінансових санкцій та втрати репутації на ринку ЄС.

Фреймворк ESG (Environmental, Social, Governance) – це спосіб оцінити, наскільки компанія відповідальна перед природою, людьми та своїми працівниками. Основними компонентами ESG є:

- *екологічний аспект*, який оцінює вплив діяльності компанії на навколишнє середовище, зокрема питання зміни клімату, використання ресурсів, забруднення та управління відходами;
- *соціальний аспект*, що аналізує відносини компанії з працівниками, постачальниками, клієнтами та громадами, де вона працює, охоплюючи питання трудових прав, різноманітності, інклюзії та впливу на місцеві громади;
- *корпоративне управління*, яке розглядає структуру управління компанією, права акціонерів, прозорість, етичні стандарти та відповідність законодавству.

Інтеграція ESG-факторів у бізнес-стратегію допомагає компаніям залучати інвестиції, оскільки інвестори все частіше оцінюють потенційні вкладення за критеріями сталого розвитку та віддають перевагу відповідальним компаніям. Крім того, врахування екологічних і соціальних аспектів покращує репутацію бізнесу, зміцнюючи довіру споживачів і партнерів. Ефективне управління ESG сприяє зменшенню ризиків, допомагаючи компаніям вчасно ідентифікувати та мінімізувати загрози, пов'язані з екологічними проблемами, соціальними конфліктами чи недоліками корпоративного управління [3]. Таким чином, ESG відіграє ключову роль у забезпеченні сталого розвитку та довгострокового успіху бізнесу в сучасних умовах.

У сфері ESG існують основні стандарти та рамки звітності, які допомагають компаніям прозоро розкривати інформацію про свою діяльність. Серед них виділяються GRI, SASB, TCFD та CSRD. Розглянемо ці стандарти детальніше [4]:

- *Global Reporting Initiative (GRI)* є міжнародним стандартом звітності про сталий розвиток, що охоплює економічні, екологічні та соціальні аспекти діяльності компаній, дозволяючи зацікавленим сторонам оцінювати їхній вплив на суспільство та довкілля;
- *Sustainability Accounting Standards Board (SASB)* розробляє галузеві стандарти для розкриття фінансово суттєвих ESG-факторів, які можуть впливати на фінансові показники компанії та важливі для інвесторів;

- *Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD)* пропонує рекомендації щодо розкриття ризиків і можливостей, пов'язаних зі зміною клімату, допомагаючи підвищити прозорість для інвесторів та кредиторів;
- *Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)* – це директива ЄС, яка зобов'язує великі компанії звітувати про вплив своєї діяльності на довкілля та суспільство, що сприяє підвищенню рівня відповідальності та підзвітності бізнесу.

Використання цих стандартів дозволяє компаніям ефективно комунікувати з інвесторами та іншими зацікавленими сторонами, забезпечуючи прозорість у питаннях сталого розвитку.

З посиленням вимог до прозорості та відповідальності бізнесу в країнах Європейського Союзу, українські компанії, які співпрацюють із європейськими партнерами, дедалі частіше зіштовхуються з необхідністю впровадження стандартів ESG. Згідно з Директивою ЄС про корпоративну звітність зі сталого розвитку (CSRD), компанії, що працюють на європейському ринку або мають значну діяльність у країнах ЄС, повинні надавати детальну інформацію про свій вплив на довкілля та суспільство. Ці вимоги набрали чинності з 2024 року та вже поетапно інтегруються у систему звітності. Для українських компаній, які є постачальниками європейських підприємств, це означає необхідність надання відповідної інформації для включення в ESG-звіти партнерів. Невиконання цих вимог може призвести до втрати ринків, оскільки європейські партнери віддаватимуть перевагу постачальникам, які відповідають принципам сталого розвитку. Також можливі фінансові втрати у вигляді санкцій, втрати інвесторів та підвищення вартості капіталу.

Впровадження стандартів ESG створює для українських компаній численні можливості для розвитку та інтеграції на міжнародні ринки. Впровадження цих стандартів стимулює модернізацію виробництва, залучення інноваційних технологій та підвищення ефективності бізнесу. Це дозволяє зміцнити конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Окрім того, компанії, які відповідають вимогам ESG, отримують доступ до нових інвестиційних можливостей, оскільки світова фінансова спільнота орієнтується на підтримку проектів, що відповідають принципам сталого розвитку. Це відкриває можливості для отримання грантів та фінансування для «зеленої» трансформації. Важливим аспектом є також поліпшення іміджу українських компаній на міжнародному ринку, оскільки дотримання принципів сталого розвитку підвищує довіру з боку партнерів, клієнтів і інвесторів, сприяючи зміцненню бренду та розширенню ринкових можливостей.

Таким чином, адаптація до ESG-стандартів є не лише відповіддю на вимоги законодавства ЄС, але й важливим фактором розвитку для українських компаній, що дозволяє їм залишатися конкурентоспроможними, отримувати доступ до міжнародних інвестицій та сприяти сталому розвитку економіки та поліпшенню соціально-екологічної ситуації в Україні.

Підбиваючи підсумки варто зазначити, що запровадження нових регуляторних вимог ЄС, зокрема CBAM та ESG, створює значні виклики для українських компаній, які прагнуть інтегруватися в європейський ринок. Проте ці виклики водночас відкривають широкі можливості для модернізації, сталого розвитку та покращення конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Відповідність вимогам CBAM вимагає ретельного моніторингу викидів та адаптації виробничих процесів, тоді як впровадження ESG-підходів – глибокої трансформації бізнес-моделі у напрямку прозорості, відповідальності та сталості. Враховуючи глобальні тренди у сфері кліматичної політики та інвестицій, українським компаніям доцільно вже сьогодні ініціювати заходи з імплементації міжнародних стандартів звітності та розробки ESG-стратегій. Це дозволить не лише зберегти позиції на європейському ринку, але й розширити інвестиційні горизонти, зміцнити репутацію та зробити внесок у «зелену» трансформацію економіки України.

Список використаних джерел

1. Carbon Border Adjustment Mechanism. *Taxation and Customs Union*. URL: [https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en#:~:text=The%20EU's%20Carbon%20Border%20Adjustment%20Mechanism%20\(CBAM\)%20is,to%20encourage%20cleaner%20industrial%20production%20in%20non-EU%20countries.\(the date of application: 27.03.2025\)](https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en#:~:text=The%20EU's%20Carbon%20Border%20Adjustment%20Mechanism%20(CBAM)%20is,to%20encourage%20cleaner%20industrial%20production%20in%20non-EU%20countries.(the%20date%20of%20application:27.03.2025)).
2. CBAM: Нові виклики для імпортерів у Європейському Союзі – Green Reporting. *Green Reporting*. URL: <https://greenreporting.eu/uk/Я-шукаю-нових-викликів-для-імпортерів-у-Європейському-Союзі/> (дата звернення: 27.03.2025).
3. Team T. I. What Is ESG Investing?. *Investopedia*. URL: <https://www.investopedia.com/terms/e/environmental-social-and-governance-esg-criteria.asp> (the date of application: 27.03.2025).
4. FreeWorld. Sustainability Reporting: An Overview of GRI, CDP, SASB, TCFD, & UN SDG Frameworks. *FreeWorld Finance*. URL: <https://www.freeworldfinance.com/post/sustainability-reporting-an-overview-of-gri-cdp-sasb-tcf-d-un-sdg-frameworks> (the date of application: 27.03.2025).